

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Sociologica IV (2012), vol. 1

VI. CONFERENCES

Mikhail Kabitskiy

**40-ta rocznica Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (SERG).
Konferencja roczna *Panuropejska współpraca transgraniczna:
Unia Europejska, Federacja Rosyjska oraz kraje sąsiedzkie
i kraje kandydujące do Unii, 22–24 września 2011, Kursk, Rosja***

Terytoria przygraniczne mogą i powinny być nie tylko strefą konfliktu, ale również płaszczyzną współpracy. O tym są przekonani i nad tym pracują członkowie Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (SERG), które we wrześniu 2011 roku organizowało z okazji czterdziestolecia swojej działalności jubileuszową konferencję w mieście Kursk (Rosja).

Wiele się zmieniło od czasów, kiedy w czerwcu 1971 r., w zamku Anholt (Westfalia) przedstawiciele dziesięciu przygranicznych regionów założyli Stowarzyszenie, stwierdza się w końcowej deklaracji konferencji w Kursku. Dzisiaj w jego skład wchodzi około dwustu euroregionów, grup roboczych, euromiast, eurookręgów i europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej (EUWT) z 33 krajów. Istotną okolicznością jest fakt, że w SERG biorą udział nie tylko państwa Unii Europejskiej, lecz także nienależące do UE kraje członkowskie Rady Europy, państwa sąsiadujące z UE i członkowie programu Partnerstwo Wschodnie.

Od Morza Barentsa do Morza Śródziemnego, od Porto do Erewania uczestnicy SERG sprzyjają realizacji polityki europejskiej jedności, biorąc czynny udział w licznych przedsięwzięciach, projektach, programach współpracy przygranicznej i transgranicznej. SERG wyraża interesy przygranicznych regionów (i to nie tylko członków Stowarzyszenia) reprezentując je w strukturach europejskich.

Czterdziestą jubileuszową Konferencję i posiedzenie Walnego Zgromadzenia SERG gościło miasto Kursk – jako jedno z dwóch centrów transgranicznego euroregionu „Jarosławna” łączącego Obwód Kurski (Rosja) i Sumski (Ukraina). Gubernator Obwodu Kurskiego Aleksandr Michajłow serdecznie przywitał uczestników wydarzenia. Podczas uroczystości końcowych konferencji Prezydent SERG Karl-Heinz Lambertz zwrócił uwagę na wyjątkową gościnność mieszkańców Kurska i wspomniał organizację imprezy.

Imprezę zainaugurowało posiedzenie Komitetu Wykonawczego, które odbyło się 22 września w Kurskim Uniwersytecie Państwowym. Następnie rozpoczęła się sesja Walnego Zgromadzenia SERG. Popołudniu ruszyła Roczna Konferencja 2011 poświęcona problematyce „Panuropejskiej współpracy transgranicznej”. Jej tematem było m.in. udoskonalenie jedności terytorialnej UE. Poszczególne sekcje SERG

zorganizowały seminaria poświęcone transgranicznej opiece zdrowotnej, a także możliwościom współpracy w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).

23 września, na pierwszym plenum pod przewodnictwem zastępcy gubernatora Obwodu Kurskiego G. Płochich, rozpatrywano temat zaproponowany przez gospodarzy – „Stabilny rozwój przygranicznych regionów: innowacje, infrastruktura, gospodarka wiedzy”. Drugie plenum przybrało formę politycznego okrągłego stołu na temat: „Polityka terytorialna UE – Wyzwania dla Wschodniego Partnerstwa”. Dyskusja objęła wymianę opinii o drogach doskonalenia polityki terytorialnej UE, a także perspektywach wschodniego partnerstwa terytorialnego. W połowie dnia odbyły się uroczystości jubileuszowe poświęcone czterdziestej rocznicy SERG, w ramach których zostały wręczone tradycyjne nagrody Stowarzyszenia – tak zwany „Żagiel Papenburga” (wręczany od 2002 r.). W tym roku nagroda przyznana została za odpowiedź na pytanie: „Jak Twój region sprzyjał rozwojowi współpracy transgranicznej w Europie?” Wśród 14 nominowanych jurorzy wyróżnili Komitet Öresund (Dania–Szwecja), który opracował i wcielił w życie strategię współpracy „Model Öresund”, skierowaną przede wszystkim na polepszenie transgranicznego transferu siły roboczej i sytuacji w sferze zatrudnienia.

Specjalną nagrodę otrzymał również niemiecko-polski euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr za sukcesy w organizacji współpracy transgranicznej w sferze ochrony przeciwpożarowej i obrony cywilnej pomiędzy miejscowościami Groß Gastrose (Niemcy) i Markosice (Polska).

Trzecie plenum stanowiło polityczny okrągły stół na temat „Możliwości na zewnętrznych granicach UE i dalej”. Zostało ono otwarte przemówieniem Sekretarza Generalnego SERG Martína Guillermo Ramíreza. Wśród referentów warto wymienić Kristiana Haugena (Norwegia), którego wystąpienie dotyczyło tematu „Dialog Europejsko-Śródziemnomorski: podejście terytorialne”. Natalia Królik (Ukraina) opowiedziała o sukcesach Euroregionu „Bug” (Polska–Białoruś–Ukraina). Juliu Bara (Rumunia) naświetlił działalność Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i Turyzmu swojego kraju w sferze rozwoju współpracy przygranicznej. Na konferencji obecne były także kraje bardzo oddalone od Europy: uczestnicy wysłuchali informacji o doświadczeniu przygranicznej współpracy Brazylii i obejrzeli film o krokach poczynionych w tej sferze przez afrykańskie kraje Burkina Faso i Mali.

Wieczorem na końcowym posiedzeniu wystąpił przewodniczący SERG, który zarysował podstawowe zadania organizacji na najbliższy czas, również w ramach programu „Europa 2020”. Została uchwalona deklaracja końcowa. Decyzją Walnego Zgromadzenia do Stowarzyszenia przyjęto pięciu nowych członków: euroregion „Pro Europa Viadrina” (Niemcy), niemieckojęzyczną wspólnotę Belgii, EUWT „Duero-Douro” (Portugalia–Hiszpania), euroregion „Euro-Kaukaz” (Armenia–Gruzja) i Euroregion Karpacki (Polska).

Małgorzata Bieńkowska, Andrzej Sadowski

**Spółeczeństwa wielokulturowe – nowe wyzwania i zagrożenia,
16–17 września 2011, Białystok, Polska**

W dniach 16–17 września 2011 r. odbyła się w Białymstoku międzynarodowa konferencja „Spółeczeństwo wielokulturowe – nowe wyzwania i zagrożenia”. Była to już kolejna konferencja odbywająca się w ramach cyklicznych spotkań organizowanych przez Katedrę Socjologii Wielokulturowości Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku.

Celem konferencji była refleksja nad współczesnym wymiarem wielokulturowości – zarówno w teorii jak i w praktyce. Przynajmniej od początku lat 90. XX wieku w Stanach Zjednoczonych, a także w Europie mieliśmy do czynienia z autentyczną eksplozją wielokulturowości traktowanej jako idea, ideologia, jako nowatorskie sposoby organizacji państwa i społeczeństwa zróżnicowanego kulturowo (wielokulturowego), jako obszerne opisy złożonej różnorodności kulturowej poszczególnych społeczeństw, regionów, a nawet miast lub powstających ponadnarodowych korporacji. Ukazujące się prace przeważnie wskazywały na pożądany, a nawet nieuchronny kierunek ewolucji społeczeństw od homogenicznych kulturowo, do heterogenicznych, wielokulturowych.

Po 2001 roku (niewątpliwie w kontekście zamachu na WTC w Nowym Jorku) następuje wyraźny odwrót od dotychczasowych koncepcji wielokulturowości, pojawia się coraz więcej stanowisk i nurtów krytycznych, a nawet negujących sensowność utrzymujących się w obiegu naukowym koncepcji wielokulturowości, multikulturalizmu. W niektórych krajach, także dotychczas traktowanych jako otwarte i tolerancyjne, pojawiają się problemy związane ze stosunkiem do imigrantów, z ich włączeniem do społeczeństwa przyjmującego, uzewnętrzniają się publicznie postawy ksenofobii, zachowania nacjonalistyczne skierowane przeciwko przybyszom, mniejszościom wewnątrz państw, a nawet pojawiają się przykłady ekspulsji przybyszów do ich poprzednich miejsc zamieszkania.

Równolegle jednak nadal rozwijają się procesy globalizacji, masowe migracje międzynarodowe, procesy upodmiotowienia mniejszości w obrębie poszczególnych państw, procesy integracyjne dotychczas rozproszonych zbiorowości imigranckich w nowych państwach zamieszkania, kształtowanie się aterytorialnych tożsamości grupowych i inne, co najogólniej powoduje dalsze procesy różnicowania się (wymieszania) kulturowego, tak w obrębie poszczególnych państw, jak i między nimi. Szczególnie w społeczeństwach, które wybrały demokratyczną drogę rozwoju, narasta znaczenie pytań dotyczących dalszych kierunków i charakteru przeobrażeń w sferze kształtującego się zróżnicowania kulturowego. Jak zastosować do sfery kulturowej podstawowe wartości demokratyczne – mianowicie równość i wolność? Czy w zasadniczym wymiarze realizują się one w sposób żywiołowy, czy też występują tam określone prawidłowości zasługujące na bliższe poznanie, a następnie ich wykorzystanie do rozwiązań praktycznych?

Jaka jest specyfika badań socjologicznych nad wielokulturowością oraz nad społeczeństwami wielokulturowymi? Czy jesteśmy dostatecznie przygotowani teoretycznie i metodologicznie do realizacji badań z zakresu wielokulturowości w praktyce? Czy możliwe jest przynajmniej ramowe sformułowanie teorii wielokulturowości, aby można ją było wykorzystać do badań nad społeczeństwami wielokulturowymi (ich tworzeniem się, strukturą, cechami charakterystycznymi, a dokładniej, wskaźnikami ich istnienia, procesami i kierunkami przeobrażeń)?

Mimo bardzo wielu publikacji poświęconych tematyce wielokulturowości uważamy, że w kwestii tego fenomenu ciągle można sformułować więcej pytań, aniżeli przekonywujących odpowiedzi. Przykładowo: czy prawdą jest, że mamy do czynienia z załamaniem się idei (ideologii) wielokulturowości, czy też przede wszystkim z wyraźną zmianą paradygmatów jej uprawiania, w tym sposobów konstruowania pojęć teoretycznych oraz ich zastosowania w praktyce? Jeżeli tak, to jakie są przyczyny i uwarunkowania załamania się dotychczasowych strategii konstruowania społeczeństwa wielokulturowego w krajach Unii Europejskiej? Czy jest zasadną hipotezą, że dotychczasowe przejawy operowania pojęciem wielokulturowości, a także stosowane rozwiązania praktyczne, miały charakter bardziej populistyczny, a mniej naukowy? Czy niezbędne jest wprowadzenie zmiennej cywilizacji do badań nad społeczeństwami wielokulturowymi? Czy do zaistnienia społeczeństwa wielokulturowego wystarczą idee tolerancji względem innych oraz równe prawo obowiązujące wszystkich, jednakże przygotowane przez zbiorowości dominujące w państwie, na ogół bez udziału przybyszów (mniejszości), czy też konieczne jest ustalenie nowych wskaźników? Do jakiego stopnia społeczeństwa europejskie dopuszczają możliwość otwierania się, zakładają możliwość zmian swoich struktur prawnych i kulturowych celem dostosowania się także do przybyszów? Jaka powinna być organizacja oraz zasady funkcjonowania społeczeństwa, aby wszystkie grupy kulturowe miały szerokie możliwości wyboru uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego? Czy jest możliwe, aby także wśród przybyszów w ich nowych miejscach zamieszkania, kształtowało się poczucie bycia u siebie? Czy potrzebne jest przejście od instrumentalnego do autotelicznego traktowania mniejszości i przybyszów w ich nowych krajach zamieszkania? Jakie są granice odmienności, a jednocześnie konieczne ramy lojalności państwowej? Czy społeczeństwo wielokulturowe powstaje jedynie poprzez naturalne procesy narastania współżycia pomiędzy różnymi zbiorowościami, czy też można w sposób świadomy przygotować program i skonstruować wielokulturowe społeczeństwo w ramach jednego państwa, regionu, miasta (np. Australia, Kanada)?

Próbie odpowiedzi na te i inne pytania podjęło wielu socjologów, ale także pedagogów, kulturoznawców, politologów, historyków i filologów uczestniczących w konferencji. Prezentowane referaty odnosiły się zarówno do kwestii teoretycznych jak i praktycznych zastosowań idei wielokulturowości. Wystąpienia i dyskusje zostały podzielone na kilka sekcji tematycznych: teoria i metodologia wielokulturowości, społeczeństwo wielokulturowe, polityka wielokulturowości, diagnoza społeczeństwa polskiego w perspektywie teorii wielokulturowości, wielokulturowość jako kapitał społeczny i kulturowy, regionalne społeczeństwa wielokulturowe, gender a wielokulturowość, wielokulturowość na pograniczach.